

Entisen rikollisen ja
päihderiippuvaisen
PAULI JOONAN tarina

TRUE
CRIME

KAIKKI SE VIHA,
KAIKKI SE RAKKAUS

Minna Ala-Heikkilä

TAMMI

Minna Ala-Heikkilä

KAIKKI SE VIHA,
KAIKKI SE
RAKKAUS

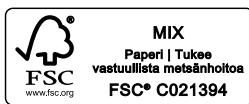
Entisen rikollisen ja päihderiippuvaisen
PAULI JOONAN tarina

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

© MINNA ALA-HEIKKILÄ JA TAMMI, 2023
TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ
KUALIITTEEN TAITTO: MARKKO TAINA
ISBN 978-952-04-4910-0
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Alkusanat	9
Pakoon ulkokuuusiin	13
Kolmen perheen pihapiiri	17
Ei vettä eikä viemäriä	19
Matkalla paratiisiin	28
Selviytymistaistelua	32
Korttia lyövä piru	36
Varasteleva pikkupoika	41
Väsynyt ja laiminlyöty	45
Ensimmäinen ryöstö	50
Pernasaareen	53
Vankilaan	64
”Älä nyt enää vaan joudu sinne”	70
”Anteeksi kun olen olemassa, mutta otatteko pullaa?”	73
Olo kuin Obelixilla	77
23 tunnin yksinäisyys	84
Suljetun vankilan suljetulla osastolla	90
Vanki istuu sellissään	95
Arvoasteikon ala-askelmilla	101
Lääkäriltä lääkärille	108
Varkauksia ja vekseleitä	120

Äiti ja isä	128
Pelkoa, harhoja ja paniikkia	131
”Mitä pahaa minä olen sinulle tehnyt?”	135
Epäiltynä murhasta.....	141
Äiti.....	143
Tuomio.....	146
Vaarallisuusarvioon.....	149
Pyttytuomio.....	155
Muutoksen hetki.....	159
Raitistuminen ja kompurointeja.....	164
”Minuun meni jotain!”	168
Timo-vanki ja muita harjoituskappaleita.....	170
Tästä työ vasta alkaa	177
Pastoriopintoja.....	181
Juosten pientä ympyrää	184
Avioliitto vain paperilla	191
Pahan ja hyvän vuosikymmen	194
Keskustelua ritilän läpi	199
Yllättävä kirje	202
Kurseja aasta ööhön	205
Jälkisovitteluun ensimmäisenä Suomessa.....	211
Siirto Vaasaan	217
Kohtaaminen poliisin kanssa	224
”Joonan sijoitusta ei muuteta”	232
Vapaus pelottaa.....	236
Anomus vapaudesta	239
Avovankilaan.....	243
Hovioikeudessa	247
Ensimmäistä kotia etsimässä	252
Panta jalassa ulos.....	255
Vapaus – iloa ja pettymystä.....	257
Retkahdus.....	263

Flirttailiko se?.....	268
Rakastuminen	271
Naimisiin	273
Raha.....	278
Toinen retkahdus.....	282
Työtä, jolla on merkitys.....	286
Onnellisimmillani.....	289
Lopuksi	295
Päätössanat.....	297
Lähteet	299

Alkusanat

Alkusanat kirjan päähenkilöltä Pauli Joonalta:

Julkkisrikollisista on viime vuosina tehty kirjoja, tv-sarjoja ja lehtijuttuja, joissa päähenkilön elämä esitetään komeassa valossa. Tarinoissa juhlietaan, piehtaroidaan rahassa ja kauniiden naisten kanssa, ajetaan näyttävillä autoilla ja paistatellaan muiden kunnioituksessa. Huumeidenkäyttö on muka hauskaa ja omassa hallinnassa. Elämä on menestystarina, josta keskenkasvuiset imevät ihailten vaikutteita.

Todellisuudessa mitään menestystarinaa ei rikollisessa maailmassa ole. Se tavallinen tarina on minun tarinani: ankea, osaton elämä, jossa hallintavalta on päihteillä ja viranomaisilla.

Tarinani kuvaa rikollisen ja päihderiippuvaisen elämää, mutta ennen kaikkea se on kuvaus siitä, miten sellaisesta elämästä voi päästä pois. Helppoa ja yksinkertaista se ei ole, mutta mahdollista kuitenkin.

Olen parhaani mukaan kertonut kirjan kirjoittajalle elämäntapahtumani niin kuin ne muistan. Tarkoitukseni ei ole loukata eikä muistella ketään kirjassa käsiteltyä henkilöä katkeruus tai kostonhalu mielessäni. Haluan vain todenmukaisesti kertoa, millaista elämäni on ollut ja miten sen tapahtumat ovat minuun vaikuttaneet. Toivon ja uskon, että kirjasta

on apua ja hyötyä niille, jotka yrittävät ymmärtää itseään, muita ja elämää.

Totuus tekee vapaaksi.

Alkusanat kirjan kirjoittajalta Minna Ala-Heikkilältä:

Muistan Vammalan Stormin koulusta 5. ja 6. luokilta isokokoisen pojan, joka oli meluisa ja raisu, mutta myös herkkä ja kiva. Tiesin hänellä olevan vaikeat kotiolot. Ne näkyivät hänestä.

Kun siirryimme yläkouluun, poikaa näkyi koulussa enää vain satunnaisesti eikä sitten enää lainkaan. Sain tietää, että hänet oli siirretty koulukotiin. En tavannut häntä vuosikausiin, mutta kuulin hänen ajautuneen rikollisuuteen ja istuvan tämän tästä vankilassa. Lopulta luin uutisista, että hän oli tehnyt henkirikoksen. Tämä entinen luokkatoverini käväisi toisinaan mielessäni vuosien varrella, ja aina silloin ajattelin viimeistä tapaamistamme koulussa. Olin nauranut hänen vaatteilleen koulutovereideni kanssa.

Tämä poika on tämän kirjan päähenkilö Pauli Joonä.

Vuonna 2010 luin *Alueviesti*-lehdestä, että Pauli Joonä oli vuosia kestäneen rikos- ja päihdekierteen jälkeen tullut uskoon ja raitistunut. Se hämmästytti minua.

Olen toimittaja, ja aikeissani oli mennä haastattelemaan Joonää vankilaan lehtijuttua varten, mutta aie hautautui muiden töiden alle neljäksi vuodeksi. Sitten keväällä 2014 tutustuin Seija Kinnariin, joka teki vapaaehtoistyötä Kylmäkosken vankilassa. Pyysin häntä välittämään Joonalle terveiseni.

Seuraavan joulun edellä sain vankilasta joulukortin. Se oli Pauli Joonalta. Siitä alkoi kirjeenvaihtomme, ystävyyssemme ja myös eräänlainen tukihenkilön tehtäväni. Tein tuolloin ensimmäistä kirjaani *Ei mitään hyvää minulle*, ja aika ajoin Paulin ja

minun keskusteluissa vilahteli ajatus, että tekisin hänestä elämäkerran. Pauli vapautui vankilasta, siirtyi työelämään, löysi vaimonsa Elinan ja perusti kodin. Minä kirjoitin toisen kirjan, tein työtäni toimittajana ja elin perhe-elämääni. Elämä piti kiireisenä. Yhtäkkiä loppukesästä 2021 idea elämäkerasta heräsi uudelleen eloon ja minä, Pauli ja hänen vaimonsa Elina aloitimme kirjaprojektin. Se on ollut puolentoista vuoden mittainen, mielenkiintoinen tehtävä. Pauli on avoimesti ja itseään säästelemättä tarkastellut itseään ja kuvannut elämänsä käänteitä.

Lopputuloksena on elämäkerta, muutostarina, kasvutarina. Kirjalla on annettavaa entisille ja nykyisille päihdeongelmallisille, vangeille ja muille rikollisuuteen ajautuneille sekä heidän läheisilleen. Uskon sillä olevan annettavaa myös kriminaali-, päihde- ja mielenterveystyössä toimiville. Kirja ymmärretään kuitenkin liian suppeasti, jos sen ajatellaan olevan kirjoitettu vain niille, joilla on jokin linkki päihde- ja mielenterveysongelmiin tai rikollisuuteen. Pauli Joonan elämäkerta on silmiä avaava kaikille, joita kiinnostavat elämän rosoisetkin puolet. Se antaa vinkkejä, toivoa ja rohkaisua niille niin sanotusti tavallisillekin ihmisille, jotka toisinaan kokevat elämässään vaikeita tunteita, kompastuvat vahingollisiin ajatuskulkuihin ja toimintatapoihin ja toivovat kasvavansa, eheytyvänsä ja pääsevänsä eteenpäin. Kun omissa vastoinkäymisissäni mietin, onko minun mahdollista päästä niistä yli, muistutan itseäni Pauli Joonan elämänmuutoksesta ja sen todistusvoimasta.

On yleensä kaksi vaihtoehtoista tapaa nähdä rikolliset ja vangit. Joko he ovat roistoja ja ryökäleitä, joilla on vankilassa liian hyvät oltavat ja joiden tekoja ei pidä ikinä unohtaa eikä antaa anteeksi. Tai sitten heidät nähdään uhreina, joita halutaan ymmärtää niin pitkälle, että heidän vastuunsa rikoksisuuttaan ohitetaan.

On myös toinen jako kahteen. Naisvangeista usein sanotaan, että he ovat itsekkin uhreja. Rikoksiin syyllistyneitä miehiä ei jostain syystä haluta nähdä uhreina, vaikka moni mieskin on sellainen, kun heidän historiaansa katsotaan lapsuuteen asti. Toivon tämän kirjan tuovan esiin sen, että rikoksiin syyllistyneissä on usein molemmat puolet. On syyllinen ja uhri. On vastuu omista teoista ja elämäntyylisestä, mutta on myös kaltoinkohdeltu, laiminlyöty, turvaton lapsi, jonka elämässä syyt ja seuraukset ovat kuin omalakisesti seuranneet toisiaan. On tietoisia valintoja, pahoja tekoja, kylmyyttä, itsekkyyttä ja piittaamattomuutta, mutta on myös tekoja, joita ilman päihderiippuvuutta ei olisi.

Pakoon ulkokuusiin

Laskin kengät vuoteen viereen valmiiksi. En riisunut takkia, kun vedin peiton päälleni. Puristin silmäluomet kiinni ja yritin nukahtaa. ”Jokainen ihminen on laulun arvoinen”, kantautui kasettisoittimesta. Veikko Lavi lauloi, ja isä lauloi paksuuntuneella äänellä mukana. Äiti hiiviskeli keittiön varjoissa, yritti olla olematta. Kuulin lorinaa, kun hän tuli olohuoneeseen lisäämään kanisterista öljyä kamiinan säiliöön. Öljyn väkevä lemu kantautui vuoteeseeni.

Pian se taas alkaisi, tiesin sen jo. Isän humala taittuisi varoittamatta huonoksi tuuleksi, raivoksi ja vihaksi. ”Ämmä”, isä kirosi jo, könysi vaivalloisesti ruokapöydän penkiltä pystyyn ja kurotti äitiä kohti. Kuului läsähdys, seinä tömähti.

Viskasin peiton syrjään, kimposin pystyyn ja kiskoin hätäisesti kenkiä jalkaan mutten ehtinyt. Kengät jäivät lattialle, kun äiti säntäsi vuoteeni luo, sieppasi minua käsivarresta ja tönä ulko-ovea kohti. Pikkusisko jäi sänkyynsä nukkumaan. Humalasta hoippuva isä ei tällä kertaa ehtinyt lukitsemaan ovea edestämme.

Juoksimme pihan poikki mummun ovelle, minä kipitin edellä minkä jaloistani pääsin ja äiti hätäili perässä. Koputtimme nopeasti mummun lautamökin oveen, mutta mummu ei tullut avaamaan. Ei hän aina tullut. Toisinaan hän otti meidät

sisään ja kerran jopa piilotti minut tuolin alle ja heitti vaatteitaan peitokseni. Oma äitiään isä ei lyönyt, uhkaili ja sätti kyläläkin ja kävi mummolassa vaatimassa perhettään kotiin. Joskus mummu teeskenteli, että häntä otti rinnasta, ja sai isän lähtemään pois.

Nyt mummun ovi ei auennut. Pikkuveli nukkui mummun luona, mutta me seisoimme pihamaalla. Äiti katseli neuvotto-
mana ympärilleen, ja minä katsoin äitiä. Mihin seuraavaksi? Ei naapuriin isän veljen luokse, ei taas. Ei kehtaa, äiti selvästi arpoi. Minäkään en halunnut sinne. Kerran kun isä oli riehu-
nut, olin juossut hakemaan isän veljeä apuun. Hän oli tullut, ottanut sisäsaunasta puisen jakkaran käteensä, ja kun isä oli astunut saunakamarin puolelle, hän oli lyönyt isää niin, että veri oli lentänyt ja jakkara hajonnut pirstaleiksi. En halunnut samaa uudestaan.

Äiti lähti kohti pihan perällä seisovaa ulkokuuusia. Se oli päätukikohtamme, kun isä riehui. Sitä tapahtui usein. Kerran, kaksi, joskus kolmekin kertaa viikossa. Ulkokuuusin ovi naris, kun äiti avasi sen. Äiti istahti wc-istuimen puiselle kannelle, minä jäin valppaana seisaalleni. Pakkanen oli kiristynyt, ja harmaisiin lautaseiniin oli piirtynyt huurteisia kuvioita kuin pörröistä valkeaa lankaa. Minulla oli takki ylläni, mutta kylmä tuntui jo. Tiesin, että mitä pitemmälle yön tunnit etenisivät, sitä pahemmin kylmä alkaisi kouria.

Pakkanen oli sytyttänyt tähdet mustalle taivaalle. Äiti nojasi väsyneenä seinään ja sulki silmänsä. Yhtäkkiä kuulin lumen narskuvan ja isän askelten lähestyvän. Hän pysähtyi huussin oven taakse ja yritti häälyvän taskulampun valossa tirkistää huussin oven raosta sisään. Kyyristyimme alas ja olimme hipihiljaa, hengittämättä. Äiti oli ennakoanut, että isä saattaisi etsiä meitä huussista ja oli siksi laskenut oven ulkopuolella olevan haan tikun avulla paikoilleen niin, että näytti

kuin huussissa ei olisi ketään. Piinallisten sekuntien jälkeen isän askeleet lähtivät loittonemaan. Hän etsisi meitä jostain muualta, kunnes kyllästyisi, menisi takaisin sisälle ja sammuisi keittiön pöydän ääreen.

Minuutit matelivat, ja aamu oli kaukana. Minulla oli jalassa pelkät sukat, ja varpaitani palelsi. Nostelin jalkojani, yritin kääntää ne kippuralle niin, että vain jalansyrjä koski huussin kylmään lattiaan. Äiti havahtui, kehotti istahtamaan huussin kannelle, otti jalkani käsiensä väliin ja yritti hieroa niitä lämpimäksi. Se auttoi vähän.

Aamuyöstä viimein nostimme huussin oven haan ylös ja astuimme varovasti ulos. Jalkani olivat niin jäässä, etten tuntenut niitä. Pystyin kävelemään tönköin jaloin tökkimällä. Uskaltauduimme pihan poikki pihasaunalle lämmittämään muuripadassa vettä. Äiti piti saunassa puita, kynttilöitä, vaatteita ja tulitikkuja aina valmiina.

”Kyllä minun olisi pitänyt tietää, ettei Matin kanssa olisi pitänyt mennä naimisiin”, äiti huokaisi katsoessaan tulen leimahtamista padan pesässä ja jatkoi: ”Mutta sitten en olisi saanut niin ihania lapsia.”

Minusta tuntui, että hän sanoi niin siksi, jotta en kokisi syyllisyyttä. Ja siksi, että tietäisin hänen rakastavan meitä. Lupasin äidille, että minusta ei koskaan tulisi sellaista kuin isä.

Itkin, kun äiti sulatteli jäätyneitä jalkojani. Sattui niin kovasti. Varpaista kesi iho. Kun äiti oli saanut minut ja itsensä sulaksi, lähdimme kokeilemaan, joko isä olisi avannut kodin ulko-oven lukosta. Oli hän.

Ennen oli ollut helpompaa päästä takaisin sisälle lämpimään isän nukkuessa humalaansa. Olin opetellut avaamaan ulko-oven työntämällä piikin lukkoon niin, että sisäpuolella ollut avain oli tipahtanut lukosta pois. Sitten olimme saaneet oven auki vara-avaimella. Mutta isä oli huomannut tämän ja

alkanut sulkea oven lujalla narulla. Joitakin vuosia myöhemmin, kun hänen juoppohulluuskohtauksensa pahenivat, hän naulasi talon toisen ulko-oven umpeen pitkillä, vankoilla rautanauhoilla.

Nyt sisällä tuoksui kahvi ja paistettu kananmuna. Isä oli hereillä ja kutsui perhettään aamupalalle. Hän oli kuin mitään ei olisi tapahtunut. Kerran samanlaisena aamuna olin varovasti yrittänyt ottaa puheeksi tapahtuneen, mutta isä oli ärähäntänyt: ”Mitä tuollaisia penska muistelet!”

Nostin koululaukun virkaa toimittaneen muovikassin keittiön lattialta. Aiemman koululaukkuni isä oli repinyt kappaleiksi. Lähdin kävelemään kouluun. Väsytti niin paljon, että itketti.

Kolmen perheen pihapiiri

Synnyin heinäkuun 22. päivänä 1969 Tyrvällä, Vammalan vanhassa sairaalassa metsuri Matti Joonan ja hänen Säkylästä kotoisin olleen laboranttivaimonsa Paulan esikoiseksi. Olin syntyessäni isokokoinen, tietoni mukaan peräti viisikiloinen vauva. Vasen jalkani oli sikiöaikana vammautunut niin, että se jäi hiukan kumpuraksi.

Kaksi päivää ennen syntymääni oli amerikkalainen Neil Armstrong laskeutunut Kuun pinnalle ja lausunut kuuluisat sanansa: ”Tämä on pieni askel ihmiselle, mutta suuri harppaus ihmiskunnalle.” Maailma eli teknologisen edistysuskon aikaa ja luotti, että tiede ratkaisisi kaikki ongelmat. Vappuna oli Suomessa nähty ensimmäiset värilliset tv-uutiset, ja vuoden alussa oli keskiolut vapautettu kauppoihin. Suomalaisten työviikko oli vaiheittain lyhentynyt viiteen päivään, ja Irwin Goodman naukui radiossa protestilaulujaan. Suomi meni viideltä saunaan ja kuudelta putkaan.

Suomi teollistui, vaurastui ja kaupungistui kovaa vauhtia. Päättyvän vuosikymmenen aikana suomalaiset olivat muutaneet kiihkeästi maalta kaupunkeihin ja moni Ruotsiinkin, mutta minun vanhempani jäivät maalle, isän vuonna 1969 kyhäämään mökkiin, pieneen Lantulan kylään Tyrvälle, joka vuonna 1973 yhdistyi Vammalan kaupunkiin.

Vuonna 1969 suosituimmat pojannimet Suomessa olivat Mika, Marko ja Jari, mutta minun nimekseni vanhempani valitsivat Pauli Elias. Äidin kertoman mukaan ensimmäinen vaihtoehto etunimekseni oli ollut Sauli, mutta sitten äiti olikin mieltynyt Pauliin – kenties muunnoksena omasta etunimestään tai viittauksena *Raamatun* Paavaliin. Olin 2-vuotias, kun vanhempani saivat toisen pojan, Esan. Kaksi vuotta myöhemmin, vuonna 1973, syntyi isän toivoma tytär, joka sai nimekseen Leena.

Joonan sukua eli Lantulassa kolmessa mökissä, jotka sijaitsivat jokusen kymmenen metrin päässä toisistaan. Yhdessä mökissä asui Hilma-mummu Impi-tyttärensä kanssa. Impin lisäksi Hilma oli synnyttänyt kaksi muutakin tyttärtä, joista toinen oli kuollut nuorena. Lisäksi hänellä oli neljä poikaa. Veljeksistä kaksi oli jäänyt asumaan lapsuudenkodin pihapiiriin rakentamiinsa mökkeihin. Vähän etäämmällä, pienen kumpaneen päällä sijaitsevaa mökkiä asusti isän Pertti-veli vaimonsa ja poikansa kanssa. Sen ja mummun mökin väliin oli isäni Matti avioituttuaan rakentanut perheelleen kahden kamarin ja keittiön yksikerroksisen, punaisen mökin. Kutsuimme taloja nimillä Alakerta, Keskikerta ja Yläkerta. Minun perheeni asui Keskikerrassa.

Matille ja Pertille alkoholi maittoi. Maittoi se Hilma-mummullekin, iltaisin lääkkeeksi, mutta joskus viskipaukkuja meni enemmänkin.

Ei vettä eikä viemäriä

Isäni oli vanttera, tummatukkainen mies, jolla oli isot kädet. Hän oli selvin päin vaitelias, sulkeutunut, murahteleva tuppisuu, mutta humalassa hän puhui paljon, kertoi ronskeja vitsejä ja lauloi mielellään iskelmiä ja roiseja lauluja. Äitini oli seitsemän vuotta isääni vanhempi ja täytti minun syntymääni seuranneena syksynä 31 vuotta. Hän oli pehmeänpyöreä maalaisnainen, jolla oli valoisa luonne ja joka kulki lapsena sairastetun polion vuoksi hiukan ontuen.

Äitini oli työskennellyt laboranttina Säkylän sokeritehtaalla mutta jäänyt avioiduttuaan kotiäidiksi. Hän oli säästänyt rahaa laborantin palkastaan ja antanut säästöjään miehelleen talon rakentamista varten, mutta suuri osa niistä oli valunut isän kurkusta alas. Kotitaloomme ei saatu hankituksi esimerkiksi sähkötaulua, vaan sähkö johdettiin mummolasta jatkojohdolla maata pitkin. Sateisina päivinä johto iski kipinää, kun pyöräilin sen ylitse. Kun johto kului niin, että sähkönkulku alkoi katkeilla, isä kiersi eristävää metsurinteippiä johdon ympäri ja yritti kaivaa sitä vähän syvemmälle maahan.

Kotimme sisäseiniä peitti musta pohjapahvi, sillä tapetteihin ei ollut varaa. Musta pahvi imi lähes kaiken valon, jota olohuoneen ja keittiön katossa roikkuvat yksinäiset hehkulamput saivat aikaan. Keittiön valokatkaisin oli mennyt jossakin

vaiheessa epäkuntoon, joten kun keittiöstä haluttiin sammuttaa valo, hehkulamppu kierrettiin irti. Kotona oli monia muitakin hätäratkaisuja, jotka oli tarkoitettu tilapäisiksi, mutta joista oli tullut pysyviä.

Keittiötä lämmitti puuhella ja olohuonetta tiilistä muurattu takka. Sen kyljessä pihisi öljykamiina, johon haettiin öljyä kanisterilla ulkoa 200 litran öljytynnyristä. Öljyn katku leijui kaikkialla talossa. Taloon ei tullut vettä, vaan se kannettiin pihan kaivosta ja lämmitettiin keittiön hellan vesivarajassa. Talossa ei ollut myöskään viemärintiä. Tiskipöydältä johti putki ulos, mutta siitä valutetut vedet tekivät ajan oloon talon seinustasta savista velliä, joka söi talon perustuksia, joten vesi alettiin kantaa ämpärissä ulos. Tiskipöydän edessä oli laskiämpäri, johon pudotetut ruuantähteet kannettiin ulos avotunkiolle. Siellä kävi rottia. Sisävessaa ei ollut, joten tarpeilla käytiin ulkokuuussissa. Suihkuakaan ei ollut, vaan pesuvesi lämmitettiin saunan padassa. Saunoja oli kaksi: sisäsauna, joka oli kostunut piloille sekä pihasauna, joka oli tehty korvaamaan sisäsauna. Kerran isä vei kiusallaan saunasta kiukaan pois ja meni ainakin kuukausi, ettemme päässeet saunaan. Sitten isä tokeni ryyppyputkestaan ja raahasi kiukaan takaisin paikalleen.

Kotimme oli melko niukasti kalustettu. Isä oli kyllä taitava käsistään ja olisi voinut tehdä niillä paljonkin, ellei alkoholiongelma olisi kuluttanut hänen tarmoaan. Hän oli tehnyt kotiimme muun muassa puusängyn. Puhelinta meillä ei ollut varaa hankkia, ei myöskään televisiota, joten saimme tietää maailman tapahtumista radiosta. Ajoittain meille tuli myös paikallislehti, jonka ilmeisesti sosiaalitoimi maksoi.

Isä kulki metsätöihin, kauppaan ja muille asioilleen polkupyörällä tai mopolla. Kuljimme mopolla usein kolmistaan, isä, minä ja Leena-sisko. Leena pienimpänä istui isän edessä

tankin päällä ja piti kiinni mopon tuulisuojan raudoista, minä istuin takatelineellä ja isä ohjasi tuiterissa mopoa. Yllättävää kyllä, koskaan ei sattunut vahinkoa.

Isä repi elannon metsätöistä, silloin kun ryyppäämiseltään kykeni, ja pyyti katiskalla ja toisinaan verkollakin kalaa läheisestä, pienestä, matalasta ja ruoikkoisesta Piimäsjärvestä. Käyttämänsä ruuhan hän oli itse veistänyt. Vartuttuani minä kiertelin polkupyörällä kylällä kauppaamassa isän pyytämiä kaloja. En tiedä, olinko hyvä myyjä vai niin säälistävä, mutta yleensä sain kalat kaupaksi.

Perheelläni oli kanoja ja vuohi sekä kesäpossu tai pari. Oma maata ei ollut. Talo lämpeni oksilla, latvuksilla ja risuilla, joita saimme kerätä isäntien metsistä hakkuiden jäljiltä. Veljeni ja minä työnsimme puut metsästä kotiin isän tekemillä, moottoripyörän renkailla varustetuilla tukevilla kärryillä. Se kysyi voimia. Kesäisin kävimme ahkerasti marjassa saadaksemme talveksi lisuketta ruokaan. Isä komensi koko pesueen mukaansa metsään, ja milloin ei humalatilaltaan kerännyt marjoja itse, hän istui kannon nokassa juttelemassa mukavia niin kauan, kunnes pulloon taas pujahti rähinäviinaa.

Alkoholinsa isä haki Vammalan Alkosta. Oluet hän osti naapurikuntien kyläkaupoista, koska kotikaupunki Vammala oli kieltänyt keskioluen myynnin kaupoissaan. Isä valmisti myös kiljua. Hänellä oli sitä varten sininen, 50 litran kannellinen muovitynnyri saunan eteisessä. Kerran mummu neuvoi äitiä panemaan kiljun sekaan suolaa, ja äiti tekikin niin. Isä oli vihainen mutta joi kiljun.

Äiti leipoi ahkerasti ruisleipää ja kasvatti tomaattia, kurkkua, perunaa ja muita kasviksia kasvimaalla ja kasvihuoneessa. Näin hän yritti lisätä perheen niukkaa elantoa. Hän yritti pitää kodin siistinä ja lapset puhtaina ja etsi jopa aikaa lukea meille Tammen kultaisia kirjoja, kuten Prinsessa Ruususta ja Tuhkimoa.

Köyhyys, työn paljous ja isän voimia kuluttava käytös kuitenkin näkyivät arjessamme. Koulun alaluokilla ylläni olivat miltei päivästä toiseen samat punaiset, likaiset verryttelyhousut, sillä äiti pesi perheen kaikki pyykit kantovedellä ja nyrkkipyykillä saunalla. Hän yritti mummun neuvosta piilottaa talousrahoja isän viinanhimolta, mutta usein epäonnistui siinä. Se tarkoitti, että söimme mitä sattui olemaan, mutta joskus ei ollut mitään ja menin vatsa kurnien yöpuulle. Me lapset menimme usein kyläilemään naapuriin isän veljen luo ja istuimme siellä niin kauan, että tuli ruoka-aika ja saimme ruokaa tai meille tarjottiin kahvia ja pullansiivu. Helpotusta ruokapulaan toivat perunat ja muut juurikkaat, joita äiti sai kotoaan Säkylästä.

Olen nyt jälkikäteen saanut virallisista papereistani tietää, että vanhempani olivat hakeneet toimeentulotukea isän työttömyyden perusteella 1970-luvun puolivälistä lähtien eli niistä ajoista alkaen, kun aloitin koulun. Kerran äiti pääsi vähävaraisten äitien virkistysleirille ja meille tuli siksi ajaksi kodinhoitaja. Isä sinnitteli sen aikaa selvin päin, mutta me lapset käyttäydymme kauhean huonosti. Olimme tottelemattomia ja kurittomia, eikä kodinhoitaja komentelustaan huolimatta saanut meitä ojennukseen. Hän toi meille jopa suklaata yritäessään lahjoa meidät käyttäytymään hyvin, mutta siitä ei ollut apua. Lopulta kodinhoitaja kieltäytyi tulemastamme meille ja jäimme isän hoteisiin. Kun äiti palasi leiriltä kotiin, isä tinttasi nopeasti päänsä täyteen ja sammui jo ennen kuin ehti ajaa meitä talosta ulos. Äiti oli tuonut tuliaisina Kimble-pelin, ja olin onnellinen, kun illan tullen saimme pelata sitä rauhassa sisällä. Yritimme olla meluamatta, jotta isä ei heräisi.

Perheeni niukkuudelle tuli lisää jakajia, kun poliisi 1970-luvun alkuvuosina karräsi pihaamme äkisti kuolleen sukulaisten kolme poikaa ja kaksi tytärtä. He olivat minua ja sisarusiani vanhempia, pojat jo teini-iässä. Pojista kaksi majoitettiin

Pertti-setäni luo, tytöt asettuivat mummun luo asumaan, ja yksi pojista sijoitettiin minun kotiin.

Omista sisaruksistani veljeni asui 2-vuotiaasta lähtien mummun kanssa. En tiedä, millaisten neuvottelujen jälkeen tai kenen ehdotuksesta tähän ratkaisuun oli päädytty, mutta luultavasti ajatuksena oli, että edes yksi lapsista haluttiin pelastaa isän väkivallalta. Olin tästä veljelle vähän kateellinen, sillä hän kulki koulussa puhtaissa vaatteissa eikä hänen tarvinnut paeta isän väkivaltaa yön selkään. Esakin sai kyllä osumaa isän loukkaavista sanoista viettäessään meillä aikaa päivisin, mutta kun hän näki isän olevan pahalla päällä, hän pystyi väistämään tämän vihaa ja lähti mummolaan turvaan.

Jostain syystä minut jätettiin lapsuusvuosikseni kotiin isän väkivallan armoille. Ilmeisesti mummu ei voinut eikä jaksanut ottaa Esan lisäksi vielä minuakin vastuulleen, tai ehkä äiti halusi pitää esikoisensa lähellään, mutta minä päättelin olevani niin arvoton, ettei minua tarvinnut pelastaa. Koska jäin ensimmäisellä luokalla luokalleni, uskoin kaupungin sosiaalitoimen työntekijöiden tulleen siihen tulokseen, ettei minusta ole mihinkään ja minut voitiin uhrata. Lastensuojelun työntekijöitä kävi kyllä aika ajoin meillä keskustelemassa tilanteestamme, mutta ennen vierailua koti siivottiin kuntoon, lapsille vaihdettiin puhtaat vaatteet ja kiistimme koko perheen voimin kaikki ongelmat.

Vaikka isä pilkkasi Esaa liikanimillä, hän myös kehui tätä. Esa oli vilkas, kun taas minä olin rauhallisempi ja hiljaisempi. Esa oli myös nokkela ja hoksasi nopeasti, kun isä heitti jonkin vitsin tai kompakysymyksen. ”Esa on terävä. Esa on tarkka ja huomioi asioita”, isä kehui. Minä otin sen niin, että aha, minä en siis ole terävä, olen huonompi.

Sisareni Leena oli isän suosikki, silmäterä, johon isä suhtautui suojelevasti ja rakastavasti. Häntä isä ei riepottellut tai

ajanut yön selkään, joskaan en tiedä, kykenikö humalainen isä Leenasta millään tavoin huolehtimaan, kun äiti ja minä olimme ulkona paossa. Isä osti Leenalle kirjoituspöydän ja kasettisoittimen, piti sylissä ja puhui nätisti. Leenan syntyessä isä oli jopa selvin päin pitempään kuin koskaan, kolme kuukautta, mistä hän jaksoi meitä muistuttaa vielä vuosienkin kuluttua.

Meillä pidettiin usein koiraa, jotakin metsäveristä pystykorvaa narussa talon nurkalla. Yksi koirista kiintyi erityisesti Leenaan, sillä Leena leikki sen kanssa paljon ja opetti sille tempuja. Yllättäen koira katosi, ja löysin Esan kanssa sen raadon metsästä. Isä väitti, että kylän hulttio oli tappanut sen. Olen myöhemmin päätellyt, että isä tappoi koiran, koska Leena rakasti sitä isän mielestä liikaa. Minusta tuntui, että isän silmissä minä olin paha, Leena hyvä. Koin, että yksi lapsista sai isän kaiken rakkauden ja huomion. Kun isä kuoli vuonna 2004, Leena itki vuolaasti hänen hautajaisissaan. Minä katsoin sisar-tani vilpittömän hämmästyneenä ja ihmettelin, miksi hän itkee.

Vuonna 2007, kun olin 38-vuotiaana väkivaltarikollisena Kuopion Niuvanniemen sairaalan oikeuspsykiatrisella osastolla vaarallisuusarviossa, Vammalan perusturvakeskus antoi vaarallisuusarviota varten lausunnon lapsuuden kasvuolosuh-teistani. Siinä sanotaan: ”Sosiaalitoimelle sekä tutkittavan isä että äiti ja kaikki lapset yhdestä suusta kielsivät perheen alkoholiongelman.” Lausunnossa lukee myös, että kun sosiaali-toimi teki meille kotikäynnin loppuvuodesta 1984, ”todettiin tilanteen kotona olevan huomattavasti oletettua huonomman”. En tiedä, mitä sosiaalitoimi oli siihen asti olettanut kotiolois-tamme ja mihin sen käsitys oli perustunut, paitsi vanhempieni ja meidän lasten kertomaan.

Olen joskus miettinyt, miksi kukaan ei nähnyt eikä kuullut hätääni, ei tarttunut eikä puuttunut. Eivät sosiaalityöntekijät, ei kyläyhteisö, ei koulukaan. Ei, vaikka olin koulussa väsyneenä

ja likaisissa vaatteissa, koulureppuna muovikassi, jossa useimmiten oli väärät kirjat tai ei kirjoja lainkaan. Koko yhteisö tiesi isäni alkoholiongelmasta, mutta kukaan ei tehnyt mitään. Päinvastoin, meidän kurjuutemme tuotiin vielä sukulaislapsiakin. Ehkä se oli senaikaista ymmärtämättömyyttä, taitamattomuutta ja neuvottomuutta.

En muista isän olleen minulle ystävällinen, kannustava tai hellä edes selvin päin. Tunsin, että minä jollain tavoin ärsyitin häntä pelkällä olemuksellani. Näin äitikin totesi, kun sosiaalityömi vuonna 1984 kävi meillä kotikäynnillä. Koska isä ei ollut silloin kotona, äiti kertoi sosiaalityöntekijöille, ettei hänen miehensä ollut koskaan sietänyt kahta poikalastaan eikä meillä pojilla tämän vuoksi oikein ollut mahdollisuutta olla kotona. ”Sinusta ei tule kuin linnavenkula”, isä julisti minulle usein. Hän pilkkasi minua esimerkiksi ärräviastani. Toisinaan hän pyysi minua laulamaan pienen kasettisoittimemme nauhalle ja valitsi ilmeisesti tahallaan sellaisia lauluja, joissa oli paljon r-kirjaimia sisältäviä sanoja. Näitä äänityksiä hän sitten soitatti esimerkiksi sukulaismiehellemme. Mies nauroi niin paljon, että vedet vuotivat hänen silmistään. Isä sai aikaan sen, etten vuosiin laulanut aikuisenakaan, en edes tukevassa kännissä.

Isä oli vahva ja vantterra mies ja halusi kerran kännipäisensä näyttää voimiaan. Hän oli sohvalla kontillaan ja kehotti meitä lapsia kiipeämään hänen selkäänsä. Esa ja Leena kiipesivät ensin ja sitten minäkin yritin kurottautua selkään, mutta isä kaatui ja löi silmäkulmansa takan kulmaan. Hän suuttui ja syytti minun kaataneen hänet. Pelästyneenä lähdin karkuun.

Hyväntuulisessa nousuhumalassa isä joskus opetti meitä lapsia pelaamaan korttia, esimerkiksi tikkiä tai mustaapekkaa, mutta usein hänen hyvä tuulensa haihtui pelin edetessä ja peli päättyi hänen raivokohtaukseensa. Niin kävi ainakin silloin, kun hän hävisi pelin.

RIKOLLISEN ELÄMÄN TODELLISET KASVOT

Entisen rikollisen ja päihderiippuvaisen Pauli Joonan tarina ei kerro rikollismaailman julkkiksesta eikä uhoa rikollista menestystä. Sen sijaan se näyttää, mihin lapsuuden kaltoinkohtelu, laiminlyönnit, väkivalta sekä jo lapsena alkanut päihderiippuvuus voivat pahimmillaan viedä.

Pauli Joonan on istunut 17 vankeustuomiota, joista viimeinen tuli henkirikoksesta. Pauli Joonan on selviytynyt raitistumalla ja tarkastelemalla perusteellisesti omia asenteitaan, arvojaan ja tunne-elämäänsä sekä vankilassa että vankila-ajan päätyttyä.

”Nyt on kuultu tarpeeksi julkkisrikollisten tarinoita, joissa juhlitaan ja vedetään amfetamiinia ja rahaa on. Nyt on aika kuulla tavallisen rikollisen tarina, jossa kaikki on surullista ja huonoa ja kaikessa ollaan altavastajana niin linnassa kuin siviilissäkin.”

PAULI JOONA

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-952-04-4910-0